

Osmanlılarda Spor ve Tasavvuf Sports and Sufism in the Ottomans

Mustafa Gökhan KÜT¹ , Esedullah AKARAS²

¹Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye.

²Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Erzurum, Türkiye.

Özet

Bu çalışmada amaç, Osmanlı Spor tekkelerinde uygulanan manevi eğitime ilişkin bilgileri tasavvuf çerçevesinde incelemektir. Osmanlı İmparatorluğu tasavvufi öğreti ekseninde şekillenmiş bir kültürel yapıya sahipti. Askeriye, esnaf ve zanaatkâr sınıftan saray erkanına kadar Osmanlı bu kültür üzerine gelişmiştir. Bir toplumsal kurum olan spor da bu tasavvufi öğreti ekseninde şekillenmiştir ve Osmanlı İmparatorluğu'nda spor eğitiminin manevi eğitim ile birlikte verildiği spor tekkeleri kurulmuştur. Bu tekkeler bir tasavvuf biçimi olan fütüvvet yolu üzerinde şekillenmiştir. Ezelde insanların Allah'a teslim olmak ile ilgili verdiği yeminleri yerine getirmek üzerine kurulu olarak spor da bu konuda bir araç olarak kullanılmıştır. Bu tekkelerde nefis terbiyesine paralel bir spor eğitimi verilmiş, maddi ve manevi açılardan tam kâmil insanların yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu eğitime irşad, eğitimciye mürşid (irşad eden), eğitim gören kişiye ise mürid (murad eden/irşad olmayı isteyen) denmiştir. Eğitim, ezelde Allah'a verilen üç ayrı yeminin yerine getirilmesine paralel üç aşamalı olarak tasarlanmıştır. İlk aşama: Çıraklık aşaması, ruhun Allah'a ulaştırılması, İkinci aşama: Kalfalık aşaması, fizik vücudun Allah'a teslimi, Üçüncü aşama: Ustalık aşaması, nefsin Allah'a teslimine dayanan bir yapı arz etmektedir. Çalışmanın giriş kısmında konunun kavranmasını kolaylaştıracak önbilgiler sunulmuş daha sonra konuya ilişkin tarihsel veriler ortaya konulmuştur. Tartışma bölümünde toplanan bulgular Kur'an-ı Kerim merkezli tasavvufi öğreti çerçevesinde incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise toplanan bulgular çerçevesinde Osmanlı spor tekkelerindeki manevi eğitim modelinin günümüz sporunun çeşitli problemlerine çözüm olarak sunulabileceği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Tasavvuf, Fütüvvet, Spor Tekkeleri, Ahilik, Sporcularda Manevi Eğitim

Abstract

The aim of this study is to examine the information regarding spiritual education applied in Ottoman Sports Lodges within the framework of Sufism. The Ottoman Empire had a cultural structure shaped around Sufi teachings. From the military, merchants and artisans to the palace officials, the Ottoman Empire developed this culture. Sports, a social institution, was also shaped on the axis of this Sufi teaching, and sports lodges were established in the Ottoman Empire, where sports education was given together with spiritual education. These lodges were shaped on the path of futuwwa, a Sufism form. Sport has been used as a tool in this regard, as it was based on fulfilling the oaths people made to surrender to God in the past. In these lodges, sports training was given in parallel with self-discipline, aiming to raise perfect people in material and spiritual terms. This education is called guidance, the educator is called murshid (one who guides), and the person who receives education is called murid (one who wishes to be guided). The education is designed in three stages, parallel to fulfilling three separate oaths given to God in eternity. The first stage is: Apprenticeship stage, bringing the soul to God; Second stage, Journeyman stage, surrender of the physical body to God, Third stage: The mastery stage presents a structure based on the surrender of the soul to God. In the introduction part of the study, preliminary information that will make it easier to understand the subject is presented, and then historical data on the subject is presented. The findings collected in the discussion section were examined within the framework of Sufi doctrine centered on the Holy Quran. In the conclusion section, within the framework of the collected findings, it has been revealed that the spiritual education model in Ottoman sports lodges can be presented as a solution to various problems of today's sports.

Keywords: Ottoman, Sufism, Futuwwa, Sports Lodges, Ahi community, Spiritual education in athletes

Spor ve Bilim Dergisi 01(02):29-44

e-ISSN: 2980-2067

Sorumlu yazar: Esedullah AKARAS,
esed87@hotmail.com

Künye: Küt M. G. & Akaras E., (2023).

Osmanlılarda spor ve tasavvuf. Spor ve Bilim Dergisi, 1(2), 29-44.

Tarihler:

Geliş: 01.08.2023

Kabul: 26.09.2023

Yayın: 11.10.2023

GİRİŞ

İnsan Kur'an-ı Kerim'e göre çift yönlü (maddi-manevi) eğitilebilir bir varlıktır. Fizik bedeni gelişime açık olduğu gibi, insanın nefsi de ahseni takvim üzere (belli bir zaman parçasında yapısındaki hastalıklardan kurtulup ahsene ulaşmak üzere) yaratılmıştır (Kur'an Tin 4/5). Bu da insan gelişiminin çift yönlü bir süreç olmasını zaruri hale getirmiştir. Sportif başarı ve performans, kişinin manevi vasıflarıyla birinci dereceden ilişki içerisindedir (Erdoğan, Kocaekşi 2015). Manevi eğitimden geçmemiş bir sporcu hem sportif performansının gelişmesinde çeşitli handikaplara (yılgınlık, motivasyon kaybı, acelecilik vb.) sahip olmakta hem de yüksek verim düzeylerine ulaşsa dahi manevi tatminsizlikler yaşamaktadır (Erdoğan, Kocaekşi 2015). Sportif gelişim ve manevi gelişim birbirini destekleyen besleyen bir bütünün iki parçası gibidir. Bu bağlamda Osmanlı'da kurulan spor tekkelerinde beden terbiyesi ve nefis terbiyesi bir bütün halinde uygulanmış, spor kulüpleri tasavvuf eğitim merkezleri olan tekkeler şeklinde yapılmışlardır. Spor alanlarına abdestsiz ve içkili girmek yasaklanmıştır. Spor tekkelerinde hiyerarşi tasavvufi bir yapıda oluşturulmuş; mürid/talip, kalfa/miyander, mürşid/şeyh olarak düzenlenmiştir (Güven, 2003). Bu hiyerarşik yapı içerisinde tekkelerde manevi eğitim ve maddi eğitim birlikte tedrici basamaklar dâhilinde bir bütün olarak verilmiştir. Bunun neticesinde hem üst boyutta fiziksel becerilerle mücehhez hem de yüksek ahlaka sahip faziletli sporcular ve spor adamları yetiştirilmiştir. Bu çalışmada Osmanlı Spor Tekkelerinde uygulanan manevi eğitimin (Tasavvuf eğitiminin) ana hatlarını ortaya koymaktayız.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal yapısı tasavvufi öğretisi ekseninde şekillenmiştir. Horasan Erenleri olarak isimlendirilen mutasavvıflar Anadolu'daki Türk-İslam medeniyetinin temel figürleri olmuşlardır. Anadolu'da kurulan tekke ve zaviyeler toplumsal eğitim merkezleri olmuşlardır (Ankara Demirpolat & Akça, 2004). Osmanlı'nın kurucusu Osman Bey'in mürşidi ve kayınpederi olan Şeyh Edebali ahilik teşkilatının bir mensubudur (Yılmaz, 2012). Bu durum ahiliği Osmanlı'nın temel müesseselerinden birisi konumuna getirmiştir. Osmanlı'da saray erkânı, yüksek entelektüel zümre ekseri olarak Mevlevi'dir (Öztuna, 1994a). Pek çok Osmanlı padişahı da Mevlevi tarikatına mensuptur (Öztuna, 1994a). Yeniçeri ocağının manevi eğitiminden Bektaşî tarikatı sorumlu olmuştur (Osman, 2002). Yeniçeri ocağı, Bektaşî tarikatına intisabı (tabiiyeti) sebebiyle "Ocağ-ı Bektaşîyan" olarak isimlendirilmiştir (Uzunçarşılı, 1988). Yeniçerilerin kendilerine ait bir kahvesi bulunmaktadır. Burada bir Bektaşî babası (mürşidi) devamlı olarak bulunur. Bu kişi ocaktakilerin manevi eğitiminden sorumludur (Osman, 2002). Osmanlı'da dünyevi eğitim ve manevi eğitim toplumun her alanında o kadar iç içe girmiştir ki

Jason Goodwin, Osmanlı hat sanatında her hattın bir zahiri (açık görünen) bir de sadece irşad olanların anlayabileceği bätini (gizli) manası olduğunu belirtmektedir (Goodwin, 1999).

Osmanlı'daki spor hem toplum sağlığını korumanın bir aracı hem de bir savaş hazırlığı olarak görülmüştür. Bu cihetle genel kondisyon amacıyla güreş bütün halkta yaygın bir şekilde yapılırken, vücudun kuvvetlendirilmesi amacıyla güreş çalışmaları yapılmıştır. Matrakçı Nasuh güreş sporuna bu yönüyle oyunların şahı demektedir (Kara, 2013). Bunun yanında lobut atma, cirit, okçuluk gibi pek çok spor dalı Osmanlı'da mevcuttur (Güven, 1992). Osmanlı'da spor, tasavvufi zümrelerin elinde şekillenmiştir. Tekkeler aynı zamanda birer spor eğitim merkezi görevi görmüştür, tamamen sporcu yetiştirmeyi amaçlayan spor tekkeleri olduğu gibi herhangi bir tarikat veya ahi tekkesinde de spor eğitimi verilebilmekteydi (Güven, 2003; İmamoğlu et al., 2018).

YÖNTEM

Bu çalışmada literatüre dayalı bir özgün inceleme amacıyla literatür taraması temelli betimsel bir tarama modeli tercih edilmiştir. Literatür tararken öncelikle, Osmanlı imparatorluğu, Tasavvuf, Fütüvvet, Spor Tekkeleri, Ahilik olarak belirlenmiş anahtar kelimelere uygun literatür tespit edilmiş, buradan çıkarılan ana unsurlar tartışılmıştır. Ayrıca çalışmanın ana unsurunu temel alan ve aşağıda açıklanan üç unsur çerçevesinde konu incelenmiştir. Bu üç unsur literatürde şu şekilde açıklanmaktadır.

BULGULAR

İnsanın Manevi Yapısı

Kur'an-ı Kerim'de insan, 3 vücut ve serbest iradeyle yaratılmış kainattaki tek mahluk olarak tanımlanmaktadır. Allah-u Teala, önce insanın fizik vücudunu organik bir balçıktan halk etmiş (yaratmış), daha sonra bu fizik vücudun içine nefis sevva (dizayn) etmiş ve daha sonra insanın içine ruhundan üflemiştir (Boran, 2016). Her şeyin zıttıyla beraber çift yaratılması prensibine göre Ruh ve Nefs birbirine zıt hüviyette yaratılmıştır (Kur'an 51/Zariyat 49)

Ruh insanın iç dünyasında Allah'ın temsilcisidir, mükemmelliği temsil eder. Yapısında sevgi, cömertlik, tevazu, ilim, sabır, itaat, iman, ketumiyet vb. hasletler vardır (Boran, 2016). Kemalâtın zirve noktasında yaratılmıştır ve yozlaşması mümkün değildir. Allah'ın bütün emirlerini yerine getiren, yasak ettiği hiçbir fiili işlemeyen bir yapıdadır (Kur'an 17/İsra 85). Allah'ın Zatından gelmiş ve tekrar Allah'ın Zatına geri dönmekle vazifelidir (Kur'an 73/Müzemmil 8, 2/Bakara 45-46, 51/Zariyat 50)

Nefs ise başlangıç noktasında ruhun tamamen zıttı bir hüviyet göstermektedir. Nefsin manevi kalbi başlangıçta tamamen kin, öfke, kıskançlık, küfür, cimrilik, isyan, zulüm, cehalet, sabırsızlık, iptilalar vb. karanlıklarla kaplıdır (Boran 2016). Allah'ın bütün emirlerine karşı gelen, yasak ettiği bütün fiilleri işlemek isteyen bir yapıdadır (Kur'an 12/Yûsuf-53, 4/Nisâ-79). Ancak nefis iki yönlü olarak değişebilme özelliğine sahiptir. Tezkiye ve tasfiye edilirse yapısındaki hastalıklar saflaşabilir ve yerini ruhun hasletleri ile aynı standartlarda olan faziletler alır veya yapısındaki hastalıkların daha konsantre bir haline gelmesiyle tamamen yozlaşmış, dejenere olmuş bir varlık haline dönüşebilir (Kur'an 95/Tîn 4-5). Allah-u Teala buyuruyor ki: "Kim onu (nefsini) tezkiye etmişse felâha (kurtuluşa) ermiştir. Ve kim, onun (nefsinin) kusurlarını örtmeye çalıştıysa (nefsini tezkiye etmemiş ise) hüsrana uğramıştır." (Kur'an 91/Şems-9, 10)

Allah-u Tealâ, kâinatta sen sevdiği mahluku olan insanın mutlu olmasını ister. Fakat başlangıç noktasında bütün insanların iç dünyasında, dış dünyasında ve Allah ile ilişkilerinde kavga vardır. Kavganın olduğu yerde mutsuzluk vardır.

* İnsanın iç dünyasında nefsin afetleriyle ruhun hasletleri arasında kesintisiz bir kavga hüküm sürer. Birinin istediğini diğeri kesinlikle istemez.

* Başlangıç noktasında bütün insanların dış dünyasında (başkalarıyla ilişkilerinde) kavga vardır. Nefs herkesten üstün olmak ister, etrafındaki insanlara öyle olduğu intibasını nakşetmeye çalışır. Böyle olan her davranış, karşıdaki kişide negatif bir etkiyi oluşturur. Her etki bir tepki ile sonuçlanır. Böylece arada ya açık bir anlaşmazlık ya da ortaya konulmayan ama davranışlarda kendini gösteren bir stres hüküm sürer.

* Başlangıç noktasında bütün insanların Allah ile olan ilişkilerinde kavga vardır. Hem emirler cephesinde Allah'ın emirlerini yerine getiremezler, hem yasaklar cephesinde yasak ettiği fiilleri işlerler.

Mutluluk, kavganın bitmesini ve insanın iç dünyasında, dış dünyasında, Allah ile olan ilişkilerinde kesintisiz bir sulh ve sükûn halinin yaşanmasını ifade eder. İşte bu **mutluluğun sağlanması istikametinde devreye giren manevi eğitim süreci, 3 vücut için birbirlerine paralel olarak gerçekleşir.**

* **Ruh** Ahsen (ideal) formda yaratıldığı için tekâmül etmesi söz konusu değildir. Ruhun manevi süreci, gök katlarını aşarak Allah'ın Zatına geri dönmesi şeklindedir. Ruhun vücuttan ayrılıp gök katlarını aşabilmesi, nefis tezkiyesine (nefsdeki hastalıkların tedavisine) bağımlı bir olaydır (Kur'an 35/Fâtır-18).

* **Nefsin** manevi gelişim süreci ise yapısındaki hastalıkların tedavi edilmesi temeline dayalıdır. Bu hastalıkların kademeli olarak tedavi edilmesiyle insanın mutsuzluğuna sebep olan negatif faktörlerin yerini insanı mutlu ve huzurlu kılan pozitif faktörler almaktadır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in kalple öğrenilebilen bir kitap olması sebebiyle kişinin kalbinin nurlanma oranının artması, kişinin Kur'an-ı Kerim'i kavrama ve kendisine mal edebilme kabiliyetinin de temelini teşkil etmektedir.

* Nefsin temizlenmesine paralel olarak **fizik vücutun** davranış biçimleri pozitif istikamette değişecektir.

Manevi eğitim sonucunda ruh Allah'ın Zatına ulaşacak, nefsin kalbindeki bütün hastalıklar temizlenecek ve yerini Allah'ın nurları alacak, fizik vücut ise Allah'ın bütün emirlerini yerine getirme, yasak ettiği hiçbir fiili işlememe noktasına ulaşacaktır. Bu eğitimin neticesinde kişi iç dünyasındaki ruhu ve nefsi arasındaki savaşı, etrafındaki insanlarla olan savaşı ve Allah ile ilişkilerindeki savaşı sona erdirmiş, sulh ve sükuna (kesintisiz mutluluğa) ulaşmış olur. Bu manevi eğitim Kur'an-ı Kerim'de İrşad olarak ifade edilmiş ve farz kılınmıştır (Kur'an 2/Bakara-186, 72/Cin-14). Ayrıca bu manevi eğitimin ruha, fizik vücuda ve nefse ait her sürecinin yerine getirilmesi için insanoğlundan ayrı ayrı yeminler alınmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de insanın Allah'a teslim olması hususunda ezelde bütün insanlardan yeminler alındığı anlatılmaktadır (Kur'an 7/A'râf-172). Elest bezmi olarak isimlendirilen kâinatın yaratılmasından önceki bir zamanda, Allah ileride yaşayacak olan bütün insanları orada oluşturarak huzurunda toplamış ve bütün insanlardan; ruhlarını hayattayken Allah'a ulaştıracaklarına dair bir misak (Kur'an 13/Rad-20, 21, 22), fizik vücutlarını şeytana kul olmaktan kurtarıp Allah'a kul edeceklerine dair bir ahd (Kur'an 36/Yasin-60, 61), nefislerindeki hastalıkları temizleyerek Allah'a teslim edeceklerine dair bir yemin almıştır (Kur'an 74/Muddessir-38, 39, 40). Bundan sonraki devrede ise irademizin Allah'a teslimi gelecektir. Allah'ın ahdi "Ahdallahî", bizim yeminlerimizin ötesindeki irademizin Allah'a teslimini de ifade eder (Kur'an 6/En'âm-152, 3/Âli İmrân-77). Kur'an'da Allah'ın vasiyeti olarakta isimlendirilmiştir (Kur'an 6/En'am 152-153).

Kur'an-ı Kerim, Hazreti Muhammed (S.A.V)'in devrindeki Müslümanların manevi eğitim sürecini de başından sonuna kadar kayıt altına almıştır. Sahabenin başlangıçta birbirlerinin can düşmanı iken bu eğitimin sonunda birbirlerine can dostu oldukları, hatta kendilerine düşmanlık gösteren insanlara bile sevgi besledikleri (Kur'an 3/Âli İmrân-119) ve başka insanları da irşad etme yetkisinin sahibi mürşid-i kâmil seviyesine ulaştıkları görülmektedir (Kur'an 9/Tevbe-100).

Manevi eğitimin antrenman araçlarını ibadetler oluşturmaktadır (zikir, namaz, oruç, zekât vb.). Bu ibadetlerden en önemlisini zikir oluşturmaktadır. Zikir nefsin manevi kalbine Allah'ın nurlarını ulaştırabilen tek ibadet olma özelliğini taşımaktadır (Kur'an 57/Hadîd-16). Nefsteki hastalıkların tedavisi, kişinin zikir miktarının artması ve böylece nefsin kalbine rahmet, fazl, salâvât nurlarının ulaşması, fazl nurlarının kalbe yerleşmesiyle orantılıdır (Kur'an 24/Nûr-21). Bu sebeple zikir Kur'an-ı Kerim'de en büyük ibadet olarak adlandırılmıştır (Kur'an 29/Ankebût-45). Zikir ibadeti, sürekli olarak yapılabilmesi mümkün olan tek ibadettir (Kur'an 4/Nisâ-103). Kalp zikri olarak ifade edilen bu zikir, kişinin kalp atışlarına paralel olarak iç sesiyle kesintisiz olarak Allah kelimesini tekrar etmesi halidir.

Fütüvvet Anlayışı ve Ahilik

Fütüvvet, lügat manası itibariyle yiğitlik anlamına gelmektedir. Bu kavram İslam coğrafyasında tasavvufi bir mana kazanmıştır. İslam'da fütüvvet kavramı, Fütüvvetnamelerde (ahilik yasa kitapları) zikredildiği üzere, Hazreti Muhammed (S.A.V)'in Hz. Ali (R.A.)'a "Sana sürekli kötülük eden birisine nasıl karşılık verirsin?" sorusuna Hz. Ali (R.A.)'nın "O ne kadar kötülük yaparsa yapsın ben ona iyilik ederim." cevabını vermesi üzerine Hz. Muhammed (S.A.V)'in kullandığı; "Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur." ifadesine istinat edilmiştir (Ayhan, 2007). Burada yiğitlik (fütüvvet), kendisine kötülük edene iyilik ile cevap verebilme erdemine sahip olan İnsan-ı Kâmil mertebesine ulaşmış kişiyi ifade etmektedir (Ibn'Arabi Fütüvvet Eh. Ve Mec. 2007). Kur'an-ı Kerim'de sadece nefsindeki hastalıkları temizleyerek teslim makamına ulaşmış salihlerin bu hasletin sahibi kılındığı ifade edilmektedir (Kur'an 41/Fussilet-33, 34, 35). Bu cihetle fütüvvet kavramının dini anlamı Allah'a yaklaşmaktır. Fütüvvet sahibi kişi başkaları için yaşamayı hayat amacı edinmiş kişi demektir.

İslam coğrafyasında bu anlayış üzerine kurulmuş bir savaşçı-zanaatkâr sınıf doğmuştur ve bunlar fütüvvet ehli olarak tanımlanmıştır (Ankara Demirpolat & Akça, 2004). Fütüvvette her feta (yiğit) mutlaka bir meslek sahibi olur ve belli bir manevi terbiyeden sonra silah kullanma eğitimi alırdı (Turan, 2019). Fütüvvette her mesleğin mutlaka bir piri olurdu. Pirlük genelde ya bir Peygambere atfedilir ya sahabeye ya da büyük velilere isnat edilirdi (Ankara Demirpolat & Akça, 2004). En eski Osmanlı tarihçesi olan Aşıkpaşazade'de, Abdalan-ı Rum, Ahiyan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum ve Gaziyan-ı Rum olmak üzere 4 evliya grubunun Anadolu'ya geldiği ifade edilmektedir (Özköse, 2003). Osmanlı'daki Pehlivan tekkeleri de bu Gaziyan-ı Rum içinde bir yapı olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca burada yetişen sporculara da alperenler (Allah'a ulaşmış, veli olmuş Alpler) denmektedir (İmamoğlu vd., 2018).

Fütüvvet'in Anadolu'ya ilk defa gelişi, İzzettin Keykavus'un 1215/ H 612 yılında Halife Nasr'dan fütüvvet elbisesi almasıyla olmuştur. Bu dönemde fütüvvetin önemli isimlerinden Sühraverdi Konya'ya gelmiştir. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde Ahi Evran, Şeyh Nasr'din Mahmud, Kirmani, Şeyh Zeynud' Din-i Sadaka gibi mutasavvıfların Anadolu'ya gelmesiyle Ahilik teşkilatının temelleri atılmıştır (Ankara Demirpolat & Akça, 2004). Ahilik Teşkilatının Kurucusu Ahi Evran'dır. Teşkilat sadece bir esnaf ve zanaatkâr teşkilatı olmakla kalmamıştır. Ahi tekkeleri hem halk için birer eğitim merkezi olmuştur hem de ahiler buldukları bölgede asayiş sağlama, karışıklık dönemlerinde bölgeyi yönetme gibi önemli vazifeler üstlenmişlerdir (Ankara Demirpolat & Akça, 2004). Ahilik teşkilatı hem mesleki eğitimin hem de manevi eğitimin verildiği çift yönlü bir organizasyon olma özelliğine sahipti.

Ahilik Fütüvvetnamelerinde (Ahiliğin kural ve kaidelerini açıklayan belgeler) Ahiliğin manevi yönüne ilişkin geniş kapsamlı bilgiler verilmektedir. Ahide bulunması gereken vasıflar, ahilik hiyerarşisi, ahilikte usul ve erkânlar zikredilmektedir. Ahide bulunması gereken vasıflardan bazıları şunlardır; hatayı kendinde aramak, halkın ayıbını örtmek, hayır işi yaptığında bunu söylememek, kötülük yapana iyilik ile cevap vermek, misafire hizmet etmek, peygamberlere ve evliyalara yakın olmak (Ayhan, 2007).

Ahilikte hiyerarşi **çırak-kalfa-usta** şeklindedir (Güven, 2003). Bu seviyeler **yiğitlik, ahilik ve şeyhlik** olarak isimlendirilmiştir. Bu 3 aşamalı mesleki eğitim manevi eğitime paralel bir şekilde verilmiştir. Ahilik Fütüvvetnameleri buradaki manevi eğitimin içeriğine ilişkin geniş kapsamlı bilgiler barındırmaktadır. 15. Yüzyıla ait en eski Türkçe fütüvvetname olan Burgazi Fütüvvetnamesi'nde (Ayhan, 2007) organizasyonun manevi yapısı ve bu yapıdaki eğitime ilişkin şu bilgiler aktarılmaktadır:

“Yiğitlik, ahilik, şeyhlik, 3'ü birdir. Yiğitlik heves etmektir. Ahilik başlamaktır. Şeyhlik tamamlamaktır. Yiğitlik ve ahilik ve şeyhlik sakala ak düşmektir. Yiğitlik müminler yolunu almak, ahilik evliya yolun almaktır ve şeyhlik peygamber dirliğini dirlemektir (peygamber yolunu almaktır), tam pir olmaktır.

Ve dahi yiğitlik şeriattır ve ahilik tarikattır ve şeyhlik hakikattir.

Ve dahi yiğitlik yola girmeye niyet eylemektir ve ahilik yola girip gitmektir ve şeyhlik menzile girmektir.

Ve dahi yiğitlik ana rahminden doğmaktır, ahilik dünyada dirilmektir, şeyhlik iman ile ölmektir.”

Fütüvvet sadece ahilikte değil onunla yakın bir ilişki içinde olan Bektaşilikte de görülmektedir (Eğri, 2004). Hem Bektaşilik hem de Ahilik, Osmanlı'daki spor eğitimi ve kültürü üzerinde önemli bir yer işgal etmektedir (Güven 2003, Eğri 2004)

Osmanlı Spor Tekkelerindeki Manevi Remzler

Osmanlı'da beden terbiyesi ve nefis terbiyesi bir bütün olarak görülmüş ve bir arada yürütülmüştür. Anadolu ve Balkan fetihlerinde Gazıyan-u Rum (Rum gazileri) diye ifade edilen grubu oluşturan alp-eren, gazi-erenlerden (Eren: Allah'a ulaşmış kişi) oluşan savaşçı dervişler önemli rol oynamışlardır (Özköse, 2003). Bu sebeple tekkelerde savaşa yönelik spor eğitimi özellikle kuruluş ve yükseliş döneminde önemli olmuştur. Osmanlı sporunda dini semboller ve ritüeller ise yoğun bir şekilde görülmektedir. Kanuni devrinin önemli devlet ve spor adamlarından olan Matrakçı Nasuh'un Tuhfetü'l Guzat (Kara, 2013) isimli spor talim ve terbiyesi eserinin Hazreti Muhammed'e methiyelerle başlaması, konunun dini boyutlarını da ortaya koymasından önemli bir vesikadır.

Osmanlı'da kemankeşler (okçular) oku ve yayı kutsal saymışlardır. Bu sebeple yayın kabzasına abdestsiz dokunmazlardı (Yücel, 2015). Yayların üst kolu ulviliği, alt kolu ise sufiliği temsil ederdi. Kişinin okçuluğa kabul töreni olan kabza alma törenlerinde talip (mürid) ustasının (mürşidin) elini öper, usta; "Fi sebillullah niyeti ile gaza ile ok at. Sen dahi talip olan kabza aşığına bu minval üzere hayır dua ile teslim et." diyerek kabzayı verir ve kemankeşlik sırrını talibin kulağına fısıldardı (Yücel, 2015). Daha sonra üstat talibin sol koluna iğreti, yen veya kolçak takardı (16. yüzyıla kadar bu adet devam etmiştir). Bu bir fütüvvet adeti idi. Okçuluktaki bu merasimler tamamen fütüvvet merasimleridir (Yücel, 2015).

Okçular atışlarını "Ya Hakk!" diyerek yaparlardı. Atışların yapıldığı ok meydanlarına sarhoş ve abdestsiz giriş yasaktı (Yücel, 2015). Okçuluk tekkesinin başına geçecek tekke şeyhinde sportif başarının yanında manevi olgunluk (irşad) ve salah-ı hal (ıslah olmuş/nefsi tasfiye etmiş olmak) aranan vasıflardandı (Güven, 2003). Okçuluk biyografilerinde pek çok kemankeş için "Salih (Nefsini ıslah ederek Allah'a teslim olmuş kişi), ehl-i iman, ruhu pak (nefsini ruh gibi nurani hüviyete ulaştırmış kişi)" gibi sıfatlar kullanılmıştır (Yücel, 2015).

Kırkpınar güreşleri ise tamamen dini bir muhtevanın sahibidir. Kırkpınar ifadesinin dahi tasavvufta 40'lar diye zikredilen, insanlara Allah'ın rahmetini ulaştıran her devirdeki 40 büyük evliyaya işaret etmesi kuvvetle muhtemeldir. Kırkpınar güreşleri cuma günü başlar, güreşçiler mezarlığında vefat etmiş güreşçiler için Kur'an-ı Kerim ve Mevlid-i Şerif okutulur, daha sonra cuma namazı kılınırdı. Bunun ardından güreşlere başlanırdı (Küçük & Silik, 2018).

Güreşçilerin Şed bağlaması da bir ahilik geleneğidir. Şed bağlamasının manası, Allah ile ahde (Ahdallahi) vefa ve teslimdir (Torun, 1998). Bu ahd, elest bezminde (ezelde) insanların Allah'a teslim olacaklarına dair yaptıkları ahdi (Ahdallahi) yerine getirmeyi ifade etmektedir. Şed 3 kez bağlanır. Birincisi Allah için ahde vefa, ikincisi bey'at (biat/tabiiyet), üçüncüsü ise vasiyeti şeriftir. Bağlama şekli yine teslimi, teslim için gerekli olan tabiiyeti ve teslimin farzietini ifade eden Allah'ın vasiyetini ifade etmektedir. Paça bentleri 3 kez katlanır. Bu şeriat-tarikat ve hakikate işaret eder (Güven, 2003).

Fütüvvette her mesleğin bir piri bulunmaktadır. Osmanlı sporunda güreşçiliğin piri Hz. Mahmud Pir Yâr-ı Veli (Hz. Muhammed) veya Hazreti Hamza, okçuluğun piri ise sahabeden Sa'd bin Ebu Vakkâs'tır (Güven, 2003). Pir, hem bir mesleği ilk defa icra eden kişi hem de müridi Allah'a ulaştırın kişi manasında gelmektedir (Güven, 1992).

Yapılan araştırmalarda Osmanlı'da spor eğitimi üzerinde Ahiliğin ve Bektaşiliğin önemli etkisi olduğu görülmüştür. Bektaşilik yeniçeri ocağının manevi eğitimini üstlenmiştir (Osman, 2002). Yeniçeri ocağı doğal olarak spor eğitiminin yoğun olduğu bir yerdir. Pek çok menzil sahibi kemankeş yeniçeri ocağından çıkmıştır. Edirne'deki Şeyh Cemalettin ve Razgard'daki (Bulgaristan sınırları içinde) Demir Baba güreş tekkeleri Bektaşi tekkeleridir (Gölbaşı, 2018). Ahilik teşkilatı ise bünyesinde hem spor eğitimi vermiştir hem de ilerleyen dönemlerde teşkilattaki her meslek grubunun belli sayıda sporcuyu sahiplenmesi bir mecburiyet haline getirilmiştir (İmamoğlu et al., 2018). Spor tekkelerindeki (güreş tekkeleri) hiyerarşik yapı ahiliğe paralel bir şekilde dizayn edilmiştir (Güven, 2003). Ahilikteki yiğitlik, ahilik ve şeyhlik sporda mürid/talip, miyander/kalfa, Mürşid/Şeyh şeklindedir. Bu 3 seviye, manevi tekâmülün 3 ayrı aşamasını ifade etmektedir.

TARTIŞMA

Günümüzde kullanılan sporcu kavramı Osmanlı devrinde pehlivan sözcüğü ile karşılanmaktadır. Osmanlı döneminde bakıldığında sadece güreşçilere değil iyi okçulara, gürbazlara kısacası sportif faaliyetlerde bulunan herkese pehlivan diye hitap edildiğini görmekteyiz (Kahraman, 1995). Antrenman yerine talim, ya da bend (oyun) kavramlarının kullanıldığını görmekteyiz (Kara 2013). Bu kavramlar Osmanlı'da sportif faaliyetlere eğitsel oyun nazarıyla bakıldığının da bir göstergesi kabul edilebilir. Bu eğitim faaliyeti hem bir savaş hazırlığı hem de kişinin manevi gelişimine yönelik bir hüviyet göstermektedir (İmamoğlu vd., 2018)

Güreş tekkelerinde ahiliğe paralel olarak mürid-miyander-mürşid şeklinde dizayn edilmesi ve Fütüvvetnamelerde bu 3 seviyenin şariat-tarikat-hakikat makamlarına karşılık gelmesi, manevi eğitim sistematığının burada da aynı standartlarda verildiğini göstermektedir.

Pirliğin bu 2 yönü eğitimin 2 boyutunu da yansıtmaktadır. Hz. Muhammed (S.A.V) ve sahabesi devrinde yaşanan manevi eğitimin spor tekkelerinde de aynı şekilde devam ettirildiğini göstermektedir.

Fütüvvetnamelerde çıraklığın vasıfları incelendiğinde Kur'an-ı Kerim standartları içerisinde bütün bu vasıfların müşterek noktası, kişinin Allah'a ulaşmayı dilemesi ve talep ile Allah'ın tayin ettiği mürşide tabi olmasıdır. 30/Rûm suresinin 31. ayetindeki: "Munîbîne ileyhi vettekûhu: O'na yönelin ve takva sahibi olun." emri, kişinin Allah'a yönelmesini (Allah'a ulaşmayı dilemesini) ifade etmektedir. Bu dilek, kişinin Allah'ın davetçisinin davetine (Allah'a ulaşma davetine) icabet etmesini ifade etmektedir (Kur'an 8/Enfal-24; 13/Ra'd-14). Allah'a ulaşmayı dileme davetine icabet eden kişi takva sahibi olur. Takva sahibi olan kişi ise Allah-u Tealâ tarafından Furkan (hak ve batılı birbirinden ayırt edebilme yeteneği) sahibi kılınır (Kur'an 8/Enfâl-29). Bu kişinin gözlerindeki, kulaklarındaki ve kalbindeki manevi engeller alınır. Bu da kişinin manevi açıdan ölü iken dirilmesini ifade eder (Kur'an 6/En'âm-36; 6/En'âm-122). Kişi Allah'a ulaşmayı dileyerek takva sahibi olduğu anda o güne kadar işlediği bütün günahlar örtülür (Kur'an 8/Enfâl-29). Kişinin göğsünden kalbine Allah'ın nurlarının ulaşabileceği bir nur yolu açılır (Kur'an 66/En'âm-125). Nur yolu açıldıktan sonra kişi zikir yaptığı zaman Allah katından bir çift nur gelir (Kur'an 39/Zümer-22; 57/Hadîd-16). Bu gelişmeler kişide manevi hayatın başlangıcı için zemin oluşturacaktır.

Allah'a ulaşmayı dilemek aynı zamanda sebil-i reşad'a (Allah'a ulaştırın yola) ulaşma talebini ifade eder (Kur'an 2/Bakara-256). Allah'a ulaşma talebinin sahibi kişinin nefsi ile cihat etmesi gerekmektedir (Kur'an 29/Ankebût-5, 6). Bunun için kişi mürşidine ulaşacaktır (Kur'an 5/Mâide-35).

Kişinin Allah'a ulaşma talebiyle mürşidine tabi olmasıyla birlikte Allah'ın katından bir ruh (devrin imamının ruhu) başının üzerine gelir, yerleşir ve onun vücudundaki ruha "Allah'a ulaşma günün geldi" emrini verir (40/Mumin-15). Bu emirle ruh vücuttan ayrılarak Sıratı Mustakîm üzerinde Allah'a doğru yolculuğa başlar (78/Nebe-38, 39). Allah, kişinin nefsinin kalbine îmânı yazar (58/Mucâdele-22). Allahû Tealâ kişinin o güne kadar işlediği bütün günahlara mağfiret eder (25/Furkân-70). Nefs tezkiyesi başlar. Nefs tezkiyesine paralel fizik vücut Allah'a kul olmaya başlar (39/Zümer-23) ve irade de güçlenir (2/Bakara-257). Kur'an-ı Kerim'de

müminlerin tanımı yapılırken mümin olan kişinin amelüssalihah yani ıslah-ı nefis (nefis terbiyesi) yapan (40/Mumin-40) ve Allah'a mülaki olan (Allah'a ulaşan) kişiler olduğu ifade edilmektedir (11/Hud-29). Spor tekkelerindeki Alp-Erenler ruhları Allah'a ermiş (ulaşmış) anlamına gelmektedir.

Şeriat kavramı Allah'a teslim olma yolundaki kaideler bütünü demektir. Şeriatın başlangıç noktası, bütün peygamberlerin tebliğinin ortak noktası olan Allah'a ulaşmayı dilemeyi ifade etmektedir (Kur'an 42/Şura-13).

Çırak olabilmek için mutlaka Allah'a ulaşmayı dilemek ve bir mürşide tâbî olmak gerekiyordu. Çıraklık devresinde kişinin davranış biçimleri, nefsindeki afetler baskın olduğu için genelde hataların çoğunlukta olduğu bir durumdadır. Bu kişi kendisine karşı yapılan yanlış davranışlara nefsi sebebiyle negatif tepkiler verecektir. İntikam alma gerekliliği hissedecektir.

Kalfalık ile alakalı açıklamalar, nefsini tezkiye etmesi sonucunda ruhunu Allah'a ulaştırarak ermiş evliya payesi almış kişiyi ifade etmektedir. Kalfalık seviyesinde kişi velayet mertebelerinde ilerleyecektir. Kalfalık mertebesinin son noktası, fizik vücut teslimini gerçekleştirmektir. Fizik vücut teslimi yapan kişiler Kur'an-ı Kerim'de Muhsin olarak isimlendirilmektedir (Kur'an 4/Nisâ-125). Ahilikte fizik vücut teslimi, "Eline, beline, diline hâkim ol." şeklinde ifade edilmektedir (Çeker, 2017). Aynı seviye spor tekkelerinde, "Gerçek pehlivan öfkelendiği zaman nefesine hâkim olabilen kimsedir." Hadis-i şerifiyle ifade edilmektedir.

Tarikat kavramı burada, ruhun Sıratı Mustakîm üzerinde seyri sülûkunu tamamlayıp Allah'ın Zatında fani olmasının (fena ve beka makamlarının) ardından, fizik vücudun Sıratı Mustakîm'ini yani fizik vücudun Allah'a teslim edilmesi için geçilen velayet makamlarını ifade etmektedir.

Kalfalık seviyesindeki kişinin davranış biçimleri, affetmek ve infak etmek şeklinde gelişecektir. Fizik vücut teslimine ulaştığında şartlar ne olursa olsun daima kötülüğe karşı affi tercih eden ve darlıkta da bollukta da infak eden birisi hüviyetine ulaşacaktır (Kur'an 3/Âli İmrân-134). Mevlâna Celaleddin Rumi'nin naklettiği gibi; bir savaşta öldürmek üzere olduğu düşmanın Hz. Ali'nin yüzüne tükürmesi üzerine Hz. Ali onu öldürmekten vazgeçince düşmanı niçin vazgeçtiği sorar. Hz. Ali: "Ben seni, Allah için savaşıyorum diye öldürecektim. Eğer şimdi öldürürsem kendi nefsim için öldürmüş olurum." cevabı, öfkesini yutan bir insanın davranış biçimlerine İslam tarihinde verilen en çarpıcı örneklerdendir (Yıldız, 2007).

Ustalık ile ilgili açıklamalar, nefis ve irade teslimi yapmış bir insanı farklı açılardan tarif etmektedir. Bu makamların temel vasfı daimî zikir sahipleri olmalarıdır. Daimî zikrin sahipleri Kur'an-ı Kerim'de Ulul Elbab (sır hazinelerinin sahipleri) olarak tanımlanmaktadır (Kur'an 3/Âli İmrân-190, 191). Ulul Elbab makamındaki bir kişinin kalbine, sürekli zikirde olmasıyla sebebiyle kesintisiz olarak nur akışı mevcuttur. Bu da o kişinin nefsinin kalbinin %100 nurlanmasını ve asla tekrar kararmamasını temin etmektedir. Nefsteki bütün afetlerin temizlenmesi, kişinin nefis teslimini ifade etmektedir. Nefsini tamamen ıslah etmiş ve teslim makamına ulaşmış kişiye Kur'an-ı Kerim'de muhlis, salâh makamına ulaşmış ve iradesini teslim etmiş kişiye Kur'an-ı Kerim'de salih denmektedir.

Ulul Elbab makamı, hikmet seviyesindeki Kur'an-ı Kerim eğitimini içerir (Kur'an 2/Bakara-151, 269). Bu nokta ustalık seviyesinin başlangıcıdır. Burası hikmet seviyesidir. Burada kişi hikmet seviyesinde hakikatleri öğrenecektir. Onun için burası hakikat makamı olarak ifade edilmiştir. "Alimler Peygamberlerin varisleridir." (Boran, 2011) Hadis-i Şerifinde söz edilen alimler, bu noktaya ulaşmış hikmet sahiplerini ifade etmektedirler.

Ustalık mertebesine ulaşmış, nefsindeki bütün afetleri tasfiye etmiş bir kişinin davranış biçimleri, kötülüğe karşı iyilik etmek şeklindedir (41/Fussilet-33, 34, 35). Fütüvvetnamelerde "İnsan-ı Kâmil" olarak gösterilen Hz. Ali'nin, kendisine ne kadar kötülük yapılırsa yapılsın iyilik ile karşılık vermesi olayı, teslim-i külli'ye (irade teslimine) ulaşmış bir insanı tasvir etmektedir.

Bütün bu tanımlama ve tasnifler, mesleki eğitimin manevi eğitiminin, "çıraklık-Allah'a ulaşmayı dilemek, mürşide tabiiyet, kalfalık-ruhun teslimi, fizik beden teslimi, ustalık-nefis teslimi" şeklinde paralel 2 süreç halinde verildiğini göstermektedir.

Burada geçen şeriat-tarikat-hakikat kavramları aslında iç içe geçmiş kavramlardır. Şeriat kişinin hayatında davranış biçimlerinin bütünüdür. Tarikat bunun öğretildiği ve tatbik edildiği yerdir. Hakikatse bu ikisini kaplayan bütünü ifade eder. Ancak manevi eğitim bakımından, manevi eğitimin farklı basamaklarını ifade eden anlamda farklı boyutlarıyla kullanılmışlardır. Kur'an-ı Kerim ayetlerinin tilaveti, nefsin tezkiyesi, kitabın talim edilmesi, hikmetin ve ötesinin öğretilmesi olmak üzere 5 aşamalı bir eğitim süreci mevcuttur (2/Bakara-151). Ayetlerin tilaveti (açıklanması) ve nefis tezkiyesi çıraklık eğitimini ifade etmektedir. Ahilik metnindeki şeriat makamı bu noktaya işaret etmektedir. Kitabın talim edilmesi kalfalık eğitimi ifade etmektedir. Burada Kur'an-ı Kerim'in lafzî manasının (kelime anlamı) ötesindeki ruhlarının (deruni manalarının) eğitimi verilir (30/Rûm-7). Ahilik metnindeki tarikat makamı bu noktaya işaret etmektedir. Hikmet ve ötesinin öğretilmesi ise fizik âlemin ötesine ilişkin hakikatlerin

öğretilmesini içermektedir (6/En'âm-75). Burası ustalık seviyesindeki manevi eğitimi içermektedir. Ahilik metinlerindeki hakikat makamı bu noktaya işaret etmektedir.

Bütün bu bulgular Osmanlı Spor Tekkelerinin tasavvufi eğitim kurumları olduğunu net olarak ispat etmektedir. Atıf Kahraman, Osmanlı'daki spor tekkelerinin sadece birer spor kulübü hüviyetinde olduğunu, dini bir eğitimin verilmediğini, antrenörlere şeyh, sporculara mürid veya Alperen denmesinin sadece bir isim benzerliği olduğunu iddia etmiştir (Kahraman, 1995). Elde ettiğimiz bulgular bu iddianın yanlış olduğunu kesin olarak kanıtlamaktadır. Ayrıca Kahraman'ın bu iddiası, tasavvuf kültürü üzerinde şekillenmiş Türk Müslüman halkın büyük çoğunluğunun tasavvuf mensubu olduğu Osmanlı toplumuyla bir kan uyumsuzluğu oluşturmaktadır.

Konuya günümüz sporu açısından baktığımızda, Osmanlı'daki spor anlayışı ile günümüz spor anlayışını karşılaştırdığımızda karşımıza bir diyalekt çıkmaktadır.

Klasik Maslow psikolojisi ben merkezli egoist bir yapıdadır. Bu anlayış üzerine kurulu olan günümüz spor anlayışı ise sporcuyla yüksek maddi gelir, şöhret, başkalarından üstün olmak gibi nefsanî tatminlere yönelmektedir. Buna karşın tasavvufi görüş diğerkâmlık üzerine kuruludur. Kişinin mutluluğunu, başkalarına verebildiği mutluluk üzerine bina etmiştir. Bu anlayış üzerine kurulu Osmanlı sporu, rekabetçi özelliğini insani vasıflarını kaybetmeden yaşatmıştır. Sporcular yeri geldiği zaman kendi hakları olan ödüllerden ihtiyaç sahipleri sporcular için vazgeçmiştir (Öztuna, 1994b). Klasik psikolojinin özgüven anlayışının kişinin sahip olduğu fiziki vasıflar (fiziksel güç, zekâ, sosyal statü vb.) üzerine kurulu oluşu, kişiyi sürekli olarak sahip olduklarını kaybetme kaygısına götürmektedir. Pek çok başarılı sporcu bulunduğu noktadan düşme korkusu yaşamaktadır. Ayrıca fizik standartlarda problemle karşılaştığı zaman bu durum kişide motivasyon kayıpları yaratmaktadır(Erdoğan & Kocaekşi, 2015). Buna karşın tasavvufi görüşte öz güven yerine Allah'a güvenme mevcuttur. Kişi Allah'ın yardımıyla olayların üstesinden geldiğinin idrakindedir. Bu idrak ve güven duygusu kişiyi fizik standartlardaki kötüleşen koşullarda olası manevi baskılardan korumaktadır. Günümüz sporundaki üstün olma arzusu, sporcuların doping kullanımı, müsabakalarda hile yapmak gibi gayri ahlaki yollara gitmeleri için bir zemin oluşturmaktadır. Halbuki tasavvufi terbiyenin kazandırdığı hasletler kişinin bu gibi yollara meyiletmesini önlemektedir. Başarıyı sadece madalya ile ölçen sporcular, başarısızlıkları hazmedemeyip büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Ayrıca bu sporcular aktif spor hayatları sona erdikten sonra alıştıkları şöhret ve ilgiden mahrum kaldıklarında büyük bir boşluğa düşmektedirler. Yüksek sportif başarılar insanların gençlik dönemlerinde ulaştıkları neticeler olduğu için henüz yaşın getirdiği olgunluğa sahip olamayan sporcular için hayatlarının erken

devrelerindeki bu kadar büyük değişimler hayatlarının ilerleyen dönemlerinde büyük problemlere sebebiyet verebilmektedir. Bunlar günümüz sporunun sporcunun kendisinden kaynaklanan problemlerini oluştururken spor eğitimi ve yöneticileri için de benzer durumlar söz konusudur. Pek çok antrenör, kazanma hırsları sebebiyle çocuk yaşta sporcuları gereksiz antrenmanlara zorlamakta ve sporcuların erken özelleşmesine sebebiyet vermektedirler. Bu sebeple pek çok genç yetenek spor hayatına erkenden veda etmektedirler. Diğer taraftan pek çok yöneticinin başarıya yönelik ölçsüz talepleri, sporcu ve antrenörleri böyle yanlış yollara girmeye zorlamaktadır.

SONUÇ

Osmanlı'da eğitim fiziki ve manevi olmak üzere çift yönlü bir yapı olarak görülmüş ve toplumun her kesiminde bir bütün halinde verilmiştir. Spor eğitimi de bu bağlamda görülmüş, beden terbiyesi ve nefis terbiyesi bir bütün halinde 3 aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Sporcuların hiyerarşik yapısında ilerlemesi hem sportif başarı hem de manevi olgunluk gerektirmiştir. Bu şekilde çift yönlü bir eğitimin kişiye kazandırdığı erdemler bir sporcunun hem spor hayatındaki hem de spor hayatından sonraki dönemdeki (antrenörlük, yöneticilik) başarısının arkasındaki temel manevi unsurları oluşturmuştur. Yüksek ahlaka sahip sporcu, antrenör ve yöneticiler sayesinde sistem asırlar boyunca başarılı bir şekilde sürdürülmüştür. Günümüz spor anlayışı sadece maddi unsurlar üzerine dizayn edilmiş bir yapıdadır. Başarının sadece madalya ile ölçüldüğü bir spor anlayışı, sporcuların, antrenörlerin, yöneticilerin doping, rüşvet gibi gayri ahlaki yollara sapmasına zemin oluşturmaktadır. Pek çok genç sporcu, antrenörlerin kazanma hırsları sebebiyle sürantrene (aşırı antrenman) edilerek genç yaşta spor hayatına veda etmektedir. Manevi değerlerden yoksun spor anlayışı, kazanma hırsının getirdiği şiddet eğilimini de her geçen gün arttırmaktadır. Maddiyata dayalı spor anlayışının tabi neticesi olarak aktif yarışma hayatından sonra pek çok başarılı sporcu boşluğa düşmektedir. Bu ve daha pek çok manevi temelli sorun dünya sporundaki en öncelikli problemleri teşkil etmektedir. Tek kanatlı bir kuşun uçamadığı gibi tek yönlü verilen bir eğitim de neticede fizik standartlarda başarılı ancak mutsuz sporcular yetiştirmektedir. Türk tarihindeki toplumsal başarının altında daima tasavvuf eğitimi ile bilimsel eğitimin bir arada verilmesi yatmaktadır (Sinanoğlu, 2015). Osmanlı'daki spor eğitim sistemi, günümüzde kaybedilen manevi değerlerin yerine konması için başarısını kanıtlamış bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etik Beyanı

Bu alışma için etik kurul iznine ihtiyaç bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Çalışma kurgusu: MGK; Denetim: EA; Veri toplama: MGK; Verilerin analizi: Literatür denetimi: MGK; Yazım: MGK, EA; Eleřtirel İnceleme: MGK, EA.

KAYNAKLAR

- Ankara Demirpolat, A., & Akça, G. (2004). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(15).
- Atalay, Ö. G. A., & Akbulut, A. K. (2013). Türk spor kültürünün eşsiz örneği: Okçular tekkesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(18), 144-154.
- Ayhan, P. (2007). Türk kültür tarihinin bir kaynağı olarak Burgazi Fütüvvetnamesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(44).
- Boran, A. (2011). *Hadislerle 28 Basamak İslam Yedi Safha Dört Teslim*. Printer Ofset Matbaacılık,.
- Çeker, F. (2017). Ahlâkî ve Sosyo-Ekonomik Bir Teşkilât Olarak Ahilik. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, s84-99.
- Eğri, O. (2004). Alevi Bektaşî Kaynaklarında Kur'an Tasavvuru. *Diyanet Aylık Dergi*, Şubat.
- Erdoğan, N., & Kocaekşi, S. (2015). Elit sporcuların sahip olması gereken psikolojik özellikler. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 57-64.
- Goodwin, J. (1999). *Lords of the Horizon*. St. Martins' Press, New York.
- Gölbâşi, H. (2018). Osmanlı Devleti'nde Spor Tekkeleri. *Iğdir University Journal of Social Sciences*(15).
- Güven, Ö. (1992). Türklere spor kültürü.
- Güven, Ö. (2003). Geleneksel Okçuluk ve Güreş Sporunda Ahiliğin Etkileri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(27).
- Ibn'Arabi, M. (2007). *A Prayer for Spiritual Elevation and Protection*. Anqa Publishing.
- İmamoğlu, O., Çebi, M., İslamoğlu, İ., & Yamak, B. (2018). Osmanlı İmparatorluğunda spor tekkeleri ve kulüpleşme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 907-912.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı devleti'nde spor* (Vol. 27). TC Kültür Bakanlığı.
- Kara, Ü. (2013). *Matrakçı Nasûh ve Eseri Tuhfetül-guzât*. (yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Küçük, M. A., & Silik, C. E. (2018). Hıdırellez Kültüründen Dinî Ritüelli Bir Spora:“Kırkpınar Yağlı Güreşleri”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 4(1), 83-96.
- Osman, E. (2002). Yeniçeri Ocağı'nın Manevi Eğitimi ve Bektâşîlik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(24).
- Özköse, K. (2003). Anadolu'nun Türkleşmesi Ve İslamlaşmasında Tasavvufî Zümre Ve Akimlerin Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 249-280.
- Öztuna, Y. (1994a). *Büyük Osmanlı tarihi: Osmanlı devleti'nin siyasî, medenî, kültür, teşkilât ve san'at tarihi*. Ötüken Neşriyat AS.
- Öztuna, Y. (1994b). *Osmanlı Tarihi V. VIII, İstanbul*.
- Sinanoğlu, O. (2015). *İlerisi İçin*. Bilim+Gönül Yayıncılık.
- Torun, A. (1998). *Türk edebiyatında Türkçe fütüvvet-nâmeler: üzerine bir inceleme* (Vol. 55). Kültür Bakanlığı.
- Turan, G. Y. (2019). *Ahilik Araştırmaları 1913-1932*. Günaydın Y.T. (2019) Ahilik Araştırmaları 1913-1932, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I Acemi Ocağı Ve Yeniçeri Ocağı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yıldız, A. (2007). Mevlânâ'nin Mesnevî'sinde Hz. Ali'nin Şahsiyeti. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(18), 129-139.
- Yılmaz, M. (2012). *Osmanlı'nın Manevi Mimarları*. Akçağ Yayınları.
- Yücel, Ü. (2015). Türk Okçuluğu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. In: Ankara.